kirjaamo.sm@gov.fi

Lausuntopyyntö 21.9.2026 VN/36043/2024-SM-20

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen pelastustoimen lausunto vapaaehtois- ja sopimuspalokuntatoiminnan toimintaohjelmasta

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen pelastustoimi pitää vapaaehtois- ja sopimuspalokuntatoiminnan toimintaohjelmaa tarpeellisena ja ajankohtaisena kokonaisuutena. Ohjelma tunnistaa hyvin sopimuspalokuntien merkityksen osana pelastustoimen palvelukykyä, varautumista ja kokonaisturvallisuutta sekä tarpeen turvata toiminnan jatkuvuus muuttuvassa toimintaympäristössä. Lausuntoversio korostaa kumppanuutta, selkeää vastuunjakoa ja pitkäjänteistä yhteistyötä toiminnan jatkuvuuden perustana.

Länsi-Uudellamaalla sopimuspalokunnat ovat keskeinen osa pelastustoimen palvelutuotantoa. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös 2027–2030 tunnistaa sopimuspalokuntien merkityksen myös onnettomuuksien ehkäisyssä ja turvallisuusviestinnässä sekä tarpeen ylläpitää ja kehittää niiden henkilöstömäärää, osaamista ja valmiutta. Samalla on tunnistettu, että kaikkien kehittämistarpeiden täysimääräinen toteuttaminen edellyttää lisäresursointia.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen pelastustoimi nostaa jatkovalmistelussa huomioitavaksi erityisesti seuraavat näkökohdat:

- Hyvinvointialueiden ja sopimuspalokuntien kumppanuutta tulee tarkastella osana pelastustoimen palvelujärjestelmää kokonaisuutena. Sopimuspalokuntien toimintaedellytysten, osaamisen ja suorituskyvyn kehittäminen tulee kytkeä palvelutasosuunnitteluun, suorituskyvyn arviointiin ja pelastustoimen johtamiseen. Tämä vastaa myös toimintaohjelmassa asetettua tavoitetta vahvistaa hyvinvointialueiden ja palokuntayhdistysten kumppanuutta

- Hallinnollista kuormitusta tulee vähentää ja toimintamalleja yhdenmukaistaa valtakunnallisesti. Yhteisten sopimus-, raportointi- ja ohjauskäytäntöjen sekä tukipalveluiden tulee vähentää päällekkäistä työtä sekä hyvinvointialueilla että palokuntayhdistyksissä. Toimintaohjelmassa on jo tunnistettu yhteisten mallipohjien ja tukipalveluiden mahdollisuus vähentää hallinnollista kuormitusta. Pelastustoimen käynnissä olevien ICT-uudistusten, kuten Kivijalka-hankkeen ja TUVE-siirtymän, vaikutukset sopimuspalokuntien käytännön toimintaan tulee tässä yhteydessä huomioida.
- Ohjelman seurannan tulee kuvata ennen kaikkea toiminnan vaikuttavuutta. Selvitysten, ohjeiden ja toimintamallien valmistumisen lisäksi seurannassa tulee arvioida niiden vaikutuksia henkilöstön saatavuuteen, osaamiseen, toimintavalmiuteen, toiminnassa pysymiseen ja sopimuspalokuntien tosiasialliseen suorituskykyyn. Ohjelmaluonnoksessa osa mittareista kohdistuu esimerkiksi selvitysten ja ohjeistusten valmistumiseen, vaikka päätavoitteena on toiminnan jatkuvuuden ja toimintakyvyn vahvistaminen.
- Toimeenpanon resurssivaikutukset tulee arvioida realistisesti. Koulutuksen ja osaamisen ylläpitäminen, tietojärjestelmien kehittäminen sekä sopimuspalokuntien toimintaedellytysten turvaaminen edellyttävät myös pelastuslaitoksilta henkilöstö- ja taloudellisia resursseja. Länsi-Uudellamaalla sopimuspalokuntahenkilöstön osaamiseen ja terveystarkastuksiin liittyvät kehittämistarpeet ja niiden edellyttämä lisäresursointi on tunnistettu myös palvelutasopäätöksessä.
- Sopimuspalokuntalaisten mahdollisuuksia osallistua hälytystoimintaan työpäivän aikana tulee vahvistaa. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää tarkastella myös työnantajien merkitystä palokuntatoimintaan osallistumisen mahdollistajina. Toimintaohjelmassa tulisi tunnistaa nykyistä selvemmin työnantajien rooli ja etsiä keinoja, joilla sopimuspalokuntalaisen mahdollisuus lähteä hälytystehtävälle kesken työpäivän voidaan nykyistä paremmin yhteensovittaa työelämän tarpeiden kanssa.

- Muuttuva turvallisuusympäristö korostaa sopimuspalokuntien merkitystä varautumisessa ja kokonaisturvallisuudessa. Sopimuspalokuntien rooli alueellisessa varautumisessa, väestönsuojelussa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa tulee huomioida ohjelman tavoitteissa ja toimenpiteissä riittävän konkreettisesti. Toimintaohjelma tunnistaa turvallisuusympäristön muutoksen ja tavoittelee toimintaedellytysten turvaamista myös häiriötilanteissa.
- Tietojohtamista ja valtakunnallisesti vertailukelpoisen tiedon saatavuutta tulee vahvistaa. Sopimuspalokuntatoiminnan pitkäjänteinen kehittäminen edellyttää yhteistä tietopohjaa henkilöstöstä, osaamisesta, suorituskyvystä ja toimintaedellytyksistä. Tiedon tulee palvella sekä valtakunnallista ohjausta että hyvinvointialueiden palvelutason ja suorituskyvyn johtamista.

Lisäksi toimintaohjelman jatkovalmistelussa tulee hyödyntää VTT:n asiaa koskevan raportin havaintoja ja johtopäätöksiä ja arvioida niiden perusteella mahdolliset tarpeet täydentää toimintaohjelman tavoitteita, toimenpiteitä ja mittareita.

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen pelastustoimi katsoo, että toimintaohjelman onnistumisen kannalta ratkaisevaa on siirtyä yleisistä tavoitteista konkreettisiin, vaikuttaviin ja riittävästi resursoituihin toimenpiteisiin. Sopimuspalokuntien toimintaedellytysten turvaaminen edellyttää hyvinvointialueiden ja sopimuspalokuntien pitkäjänteistä kumppanuutta, hallinnollisesti sujuvia toimintamalleja, osaamisen ja henkilöstön saatavuuden turvaamista sekä tietoon perustuvaa johtamista. Näillä edellytyksillä sopimuspalokuntien keskeinen rooli osana pelastustoimen palvelukykyä, varautumista ja kokonaisturvallisuutta voidaan turvata myös muuttuvassa toimintaympäristössä.

PL 33, 02033 LÄNSI-UUDENMAAN HYVINVOINTIALUE
PB 33, 02033 VÄSTRA NYLANDS VÄLFÄRDSOMRÅDE
luvn.fi